»БРАНИК« ИЗЛАЗИ
шест пута на недељу,
осим на дан после свеца.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву »Браника« у Н. Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«:

	За Угарску:	За Србију, Црну Гору и друге стране државе
на годину	К 34·—	46·— дин.
на по године	К 17·—	23·— „
на четврт »	К 8·50	11·50 „

Поједини бројеви стају 10 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.
Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској улици бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 11. У Новом Саду, у суботу 17. (30). јануара 1909. Година XXV.

„Велеиздајничка“ парница пред угарским сабором.

У седници заступничке куће угарског сабора од среде 14. (27.) о. м. одговорио је министар-председник др. Александар Векерле на интерпелацију велико-кикиндског посланика дра Михаила Полита-Десанчића у ствари велеиздајничке парнице против Срба у Хрватској и Славонији. Векерле је, међу осталим, рекао ово:

Славни саборе! Господин посланик др. Михаило Полит управио је на мене интерпелацију у погледу оних тобожњих атроцитета, који се појавили током парнице због увреде Величанства односно због велеиздаје, која је парница покренута против појединих становникâ Хрватске. Целу парницу је господин посланик назвао тенденцијозном политичком парницом па је поступку замерио много што-шта.

Пре свега морам најодлучније протестовати против тога, као да смо ми икаква утецаја имали на ту онамошњу велеиздајничку парницу, било у погледу њена започињања, било у погледу њена извођења; шта више смем тврдити, да ни хрватски бан ни хрватска влада нису у том погледу имали утецаја. Државни су одветници покренули парницу на основу разлога сумњи, који се онде појавили, шта више не само на основу разлога сумњи, него и на основу доказа, који су им дошли до руку. Та парница тече својим редовним током, пресудиће је редовне судије. Одлучно протестујем против тога, што се та парница истиче тако, као да је анексија Босне и Херцеговине начинила потребним, да се она покрене. Познато је славном сабору, да је анексији Босне и Херцеговине један од главних и главних разлога сачињавало то, што се у турској царевини завео устав, ваљало је пре свега и Босну и Херцеговину снабдети уставним установама што брже и у већој мери, него што смо ми то у почетку узели били за смер. Па онда, кад се у Турској завела уставност, врло је природно, да без угрожења припадности Босне и Херцеговине нама ијоле ваљану уставност можемо онде инаугурисати само тако, ако на те покрајине проширимо уједно и суверенитет.

Нису дакле били потребни никакви измајсторисани разлози, него смо ми већ одавна пре анексије Босне и Херцеговине видели такву југословенску струју, која се очитовала у сањарији у два правца: једно је великосрпска држава, великосрпска заједница, а друга се сањарија очитовала у остваривању великохрватске заједнице. У обема су сањаријама тенденције имале такав правац, који би директно угрозио био интегритет наше државе.

У листовима се пропагисало, да засебан положај Босне и Херцеговине, евентуално њихово припојење Србији сачињава оправдану српску тежњу. То је само пожурило, па шта више и изазвало, да смо из небуха, нагло изрекли анексију.

Кад се јављају најинденцентније и опасне појаве, кад се краљ једне суседне државе прокламује као владар, кад се његов лик уноси у школе и општинске куће, кад се ускос сваком закону и јавно веродостојне књиге, као н. пр. пореске и катастралне књиге, навалице воде ћирилицом...

др. Михаило **Полит-Десанчић**: Па зар је то забрањено?

Министар председник др. Александар **Векерле:** Не ћемо ми, поштовани господине посланиче, чекати, да откуца и дванаести час, него ћемо радити, док још има каде.

Немојте омаловажавати те ствари. При такву се чему не може зажмурити а најмање нам то може бити задатак онда, кад је правосуђе и кад су кривичне мере поверене Хрватској и Славонији, у чији автономни делокруг спадају.

Више се пута износиле тужбе, да се онде дешавају атроцитети. Гледао сам, да дознам, односно дао сам се информисати, па сам дошао до уверења, да су све то не само претерани, него и измајсторисани гласови.

Веома бих жалио, кад би се којем парничком спису дала таква интерпретација, да би неугодно реагирала на схватање српске народности. Жао би ми било, кад би то могло дати разлога неспоразумима, јер ова се парница не води против једне народности, него само против криваца, и то само против једног дела криваца. Било би ми жао, кад би то дало разлога неспоразумима према нашем српском становништву, јер смо ми документовали, да у сваком погледу поштујемо наше српско становништво, у колико остаје у оквиру закона.

Треће питање поштованога господина посланика односи се на то, кад ће се у Хрватској успоставити уставност. То у првом реду зависи од држања поштоване господе хрватских посланика. Будите уверени, да нико не жали више, него ми, што у Хрватској не можемо да владамо потпуно уставним средствима. Највећом смо предусретљивошћу гледали, да у оквиру закона испунимо све ваше жеље, па онда, кад смо ишли до најкрајњих граница попуштања, треба да знате, да је наједаред на основу тражених разлога дошло до прекида, под утецајем штетних струја, које су онде наилазиле на одзив.

др. Ђура **Шурмин:** Reichspost!

министар-председник др. Александар **Векерле**: Поштовани господин посланик позива се на Reichspost. У Хрватској има две болесне струје. Једна гравитује на поље а друга према Аустрији. Како једна, тако и друга вређа интегритет мађарске круне, ми се морамо одупрети и једној и другој. Једној ћемо се одупрети целим угледом и свом снагом наше монархије, а другој ћемо се одупрети читавом тежином устава и државног права Угарске.

Мој је одговор дакле то, да ћемо се ми веома радовати, ако у Хрватској узмогнемо што пре успоставити уставни режим у сваком погледу.

Председник: Господин интерпеланат жели да одговори.

— Одговор посланика дра Полита-Десанчића. —

(По стенограму.)

Др. Михаило **Полит-Десанчић**: Славни саборе! Према оном утиску, што је сада овде у сабору настао услед одговора врло поштованог г. министра-председника, врло ми је незгодан положај при реплици. При свему том врло сам благодаран г. министру-председнику на том, што ми је одговором дао прилике, да своју интерпелацију, њене разлоге мало допуним, раширим, — јер при подношењу моје интерпелације због одмакла времена нисам за то имао каде — и да обележим, а то је главно, природу тих „велеиздајничких“ парница.

Славни саборе! Из историје могу да поцрпем поуку, да у раздраженим, критичним временима они фактори, у чијим је рукама државна власт, никад нису оскудевали у доказима, кад беше реч о њиховим противницима. Тако кнез Алба у Холандији није оскудевао у доказима за цело оно раздражено време, или код нас негда за Карафино доба, за Хајнауово доба....

Јован **Закаријаш:** Немојте то сравњивати са приликама у Хрватској! (Вика.)

Др. Мих. **Полит-Десанчић**:... за све беше доказа. (Вика.)

Председник: Молим мира.

Др. Мих. **Полит-Десанчић**: Знамо, да је у великој француској револуцији био тамо т. зв. tribunal revolutionaire. Било је тамо тужилаца, а било је тамо и бранилаца, али за то су ројалисте гомилама осуђивали и шиљали на гилотину.

Ево, имам у рукама оптужницу загребачког државног тужиоца, у којој предлаже **смртну казну, вешала**, против 53 окривљена одлична Србина. Јако жалим, што та оптужница није преведена на мађарски, иначе бих био слободан, да је разделим међу поштовану г. г. посланике, да виде, шта је све могуће у XX. веку. Тâ кад правник ово прочита, стане му памет. У мађарским листовима сам читао, да такав државни одветник не да не би могао предлагати, да се ко стави под оптужбу, **него би њега сама ваљало ставити под оптужбу**. (Кретање.) Тâ ми правници знамо, шта је то велеиздаја, знамо, шта је покушај, знамо, шта је припремно дело. Од свега тога овде нема ничега.

Гаврило **Угрон:** Хоће Хрватску да припоје Аустрији, то је велеиздаја! (Али бити мађарски „Куруц“ а лиферовати своју зоб у Беч — шта је то, г. Угроне? — Ур. „Бр.“)

Др. Мих. **Полит-Десанчић**: Изволите се само стрпети. Дакле то да буде покушај велеиздаје, што има тамо пантљика у српским бојама, пешкира, чутура, чаша, слика краља Петра, зар то да буде покушај, припрема велеиздаје? То је бесмислица. (Кретање.) Врло се радујем, што је овде поштовани г. министар правосуђа. Он је био кр. комисар при избору патријарха. Та тамо сте изволели видети многобројне заставе у српским бојама, изволели сте видети у патријарашком двору **српске грбове**, не само на пољу, него и унутра. Чега има у том? Је ли то забрањено дело? Да-је ли то темеља за сумњу велеиздаје? (Кретање.)

Употреба српских боја, српских застава није забрањено дело, највише ако је полицајни преступ. (Вика. Председник звони.) Али ни то није, јер из доба бановања грофа Куена-Хедерварија има наредба, да је **Србима у Хрватској слободно употребљавати српске боје,** јер су то **народносне и црквене боје.** (Одобравање међу хрватским посланицима. Вика. Председник звони)

Ни садашњи бан не узима тако озбиљно боје и заставе. Баш онај бански заменик, кога је поштовани г. министар-председник изволео споменути, отишао је у Срем, званични апарат му је спремио леп дочек, али само са српским заставама, српским грбовима, и он није имао ништа против тога. Кад који посланик из Хрватске иде да полаже рачун о свом раду и тамо га дочекају српским заставама, српским грбовима, онда је то велеиздаја; али кад тим истим заставама и грбовима дочекују подбана Црнковића, онда то није велеиздаја!

У опште врло лако узимају у Хрватској ову велеиздају. (Вика.) Навешћу један случај. Једном садашњи бан оде у неку трафику, да купи цигарета. Међу тим се на улици искупи свет, па кад бан изиђе, јако су му викали: „апцуг!“ Сутрадан је у полуслужбеном листу стајало, да се та демонстрација не тиче бана, него да се тиче Његова Величанства. Кад сам пре тридесет година био посланик, знам, да су у Шандоровој улици врло јако викали „апцуг!“ Коломану Тиси, шта више било је случаја, да су му полупали прозоре. Коме би пало на ум, да у том види какву велеиздају? (Вика и порицање.) А онај Коломан Тиса био је јачи човек од садашњег бана. Само то хоћу овим да обележим, како јевтино поступају са велеиздајом у Хрватској, а аргументују тиме, да је Његово Величанство именовало бана, дакле демонстрација је уперена против владара. Онда би се и о Коломану Тиси могло било казати, да је против њега одржана демонстрација била управљена против Његова Величанства. (Вика.)

Могло би се питати, од куда то, да ти Срби употребљавају баш оне грбове и боје, које и Србијанци? Казаћу вам. Нисмо ми то позајмили од Србије, него је Србија то узела од нас. Кад се Србија ослободила турског јарма, требали су јој државни грб и боје, и онда је узела онај грб и оне боје, што су у карловачкој митрополији.

Али има на жалост нечега тамо у Хрватској, чега нема нигде у Европи. Знам, да дозвољавају врбовке, кад врбовани иду у друге државе да се боре. Било је то тако за време американског рата за ослобођење, кад је у Француској било т. зв. писарницâ за уписивање (bureaux d' inscriptions), тако је то било у Енглеској, кад се Грчка борила за ослобођење. Али да се врбује за једну те исту државу, то још нисам чуо. А под протекцијом хрватског бана врбују хрватске легије.

Дезидер **Нађ**: Шта је томе цел?

Др. Мих. **Полит-Десанчић**: То, **да се те легије боре против Срба.** (Узвици: Против каквих Срба?) Против наших Срба. Веле, да се они, ако се што буде догодило, хоће да боре против Срба. И то трпи хрватски бан, трпи мађарска влада, а овамо таковог чега нема у целој Европи.

У овим велеиздајничким парницама има нечега, што врло наличи на средњевековне парнице против вештица. Немојте ово узети за претеривање или шалу. Споменућу само случај-два, Шта беше основ парницама против вештица? То, што су држали за истину оно, што је немогуће, што не постоји и што не може постојати. А може ли у Хрватској-Славонији постојати велеиздаја? Ја без околишења изјављујем, да не може постојати. Кад би Србин тамо у Хрватској имао велејитета за отцепљењем, то би била не само немогућност, него и лудост, јер монархија има тако огромну моћ и снагу, да би она то згазила, смождила. Еле, ко би био тако луд? А ово су образовани људи, што су позатварани. Дакле ти да имају велејитета за отцепљењем? (Вика.)

Председник: Молим мира!

Др. Мих. **Полит-Десанчић:** Казаћу, у чему наличе ове оптужбе на парнице против вештица. Пријавише, како један српски свештеник иде око католичке цркве, тамо је шетао по месечини и видели су га, да има нешто у џепу. И онда изнесоше, како је тај поп хтео динамитом да баци у ваздух католичку цркву. То је, наравно, бесмислица; то је налик на ону бабу, која је у средњем веку отишла на бунар или на поток и договара се с ђаволом. Тако је то и с тим попом, што има динамита у џепу, да баци цркву у ваздух. Ово је можда још смешније.

Пријављено је, да у Градишци — а ово није село, него варошица, онде за време Границе беше седиште компаније — у црквеној јабуци има стовариште динамита. Дође истражни судија, котарски предстојник, који је исто што и надсолгабиров код нас, дође и дунђерин и видар. Врло опрезно се попеше све до јабуке на торњу, јабуку опрезно отворише, да виде, је ли тамо динамит. Па шта су нашли? Нађоше један запасник из доба, кад су ту јабуку и крст наместили онде.

Зар то, дакле, не наличи на парницу против вештица? Али познајемо онај декрет, који каже: »De strigis, quae non sunt, nulla fiat questio.« Замислите, дакле, да има и данас таквих ствари, које не постоје и које не могу бити.

Тома **Соколи:** На ствар! На ствар!

Др. Мих. **Полит Десанчић**: Приликом моје интерпелације су она г. г. посланици, који су изволели саслушати моју интерпелацију...

Јосиф **Шимко:** Ја сам сâм био! (Веселост.)

Др. Мих. **Полит-Десанчић:**... Било их је и више! И г. министар-председник ме је изволео саслушати. Рекао сам онда, да је време кратко и да не могу да обележим, шта је то великосрпска пропаганда. Рекао сам, да има две врсте великосрпске пропаганде: једна је београдска, а друга бечка. Допустите, да то сада овде укратко изнесем.

Београдска великосрпска пропаганда не тиче се Угарске, него се тиче на Балканском Полуострву Старе Србије и Македоније. У овим земљама српска влада издржава школе, гимназију, тамо дакле допуштам, да има великосрпске пропаганде. Али ако овде има великосрпске пропаганде, то може бити само бечка пропаганда. Јер шта је мисао водиља у Бечу? То, да се, — јер је Аустро-Угарска окупирала, а сада већ и анектирала Босну и Херцеговину — не само Босна и Херцеговина, него и Србија, Црна Гора и Стара Србија припоји монархији, и та мисао је тамо врло раширена. То није таква маленкост, славни саборе! Покојни српски краљ Милан имао је с Аустро Угарском конвенцију у погледу тога, да ће пустити аустро-угарску војску у Србију. Ја се, славни саборе, сада не ћу упуштати у расправљање тога, да ли је та бечка велико српска пропаганда нешто повољно по Угарску и да ли би Угарска требала да се јако држи тога.

У овој оптужници полажу велику важност на то, што Срби у Хрватској употребљавају ћирилска слова. Е, славни саборе, **што се они држе ћирилице то им право даје закон**, у угарском закону. у IX. законском чланку од г. 1864 (Непрестана вика и упадице: Доста!) И хрватски закон од г. 1887. је исто такав: И он изриче, да се ћирилско писмо може употребљавати. И код нас је оно потпуно допуштено, нема у том погледу никакве забране. (Мамелуци, којима је **горко чути истину**, непрестано ларме и вичу: Доста је било! Председник звони.) Ако желе, да се у тим грбовима и бојама не употребљавају ћирилска слова, онда нека их забране и нека збришу закон, јер дотле, док то није изречено, слободно их је употребљавати, јер има за то и наредба. (Непрестан шум.)

Један глас (на левици): Пита се, узимаш ли одговор на знање? (Вика.)

Др. Мих. **Полит-Десанчић:** Велику улогу игра у овој оптужници слика српског краља. (Вика: То не спада овамо! — Председник звони.)

Гаврило **Угрон:** То спада пред суд!

Др. Мих. **Полит-Десанчић:** Волео бих, да ми је у џепу толико гроша, колико се у овој оптужници спомиње слика краља Петра. А зар у Угарској није слободно имати слику страног суверена? (Вика.) Шта би радили у Аустрији оних 10—11 милијона Немаца, где у свакој кући има слика цара Виљема, или у Тренту и Трсту слика италијанског краља, кад би и онде таково схватање владало. (Непрестана вика.)

Гаврило **Угрон**: Ово није коначна расправа!

Дезидерије **Нађ** (нешто примећује. Велика вика.)

Др. Мих. **Полит Десанчић** (Нађу): Поштовани мој колега је правник, дакле не верујем, да би одобравао онаково схватање. (Непрестан шум и вика: Доста је било! Гласајмо!)

Председник (звони): Молим г. посланика, да с обзиром на одмакло време изволи по могућству завршити свој говор.

Др. Мих. **Полит-Десанчић**: И то сте изволели споменути, да сам навео Настићеву улогу, и да сам рекао, е је он agent provocateur. Ја сам и онда изјавио, да и сам мислим, (Вика: Не утичите на суд, ово није коначна расправа! Председник звони.) да није слободно одсутног напасти. Ја нисам ни хтео да нападам, (Гласови од стране мамелука: Доста је било већ! Гласајмо! Председник звони) али сам споменуо, какву је он улогу имао у Црној Гори, какву улогу је имао у Београду, какву у Сарајеву, а на послетку је у Загребу постао крунски сведок, једном речи, имао је ту улогу, да је био прави agent provocateur у том смислу, да је свуда играо изазивачку улогу и стварао политичке оптужбе, како у Црној Гори, тако и у Београду; нашли су код њега писама од аустријских официра. Најпосле је сишао у Хрватску и тамо у Хрватској игра улогу као један једини крунски сведок. Ако се на такова сведока ослањају, онда не знам, како могу држати у истражном затвору 53 одлична Србина? (Непрестан шум.)

Г. министар председник вели, да тамо нема хајке, и да се води сасвим редован поступак. (Вика: Завршите!) (Ах, како пече г. г. мамелуке истина! — Ур. „Бр.")

Пре анексије нико није говорио о великосрпској пропаганди и о недостатку лојалности. Баш петроварадинска српска пуковнија најбоље се борила у Босни, а богме је много, кад сада Србе сумњиче и кад кажу, да нису лојални.

Г. министар-председник каже, да ова ствар није уперена против српске народности. Молим за извину, али **само Србе оптужују**. Кажу, да сачекамо расправу. Хвала лепо, код кога затворе као каква грабежног убицу, већ је седам месеци у истражном затвору, тај да сачека коначну расправу, само за то, што су негде нашли пешкир или траку у српској боји (Вика.) Под тим српским бојама и под тим заставама су Срби са Мађарима ратовали против Турака. (Узвици на левици: Против Мађара!) Мађари најбоље знају, да су са Србима војевали против Турака. И **сада је то хвала, да се после 200 година нађе један државни тужилац, који гомилице предлаже против 53 одлична Србина вешала!** И онда г. министар-председник још каже, да жали, ако би то учинило рђав утисак на Србе и да велеиздајничка парница није ни у каквој свези с анексијом Босне и Херцеговине. (Вика: Доста је већ!) Баш напротив, ја кажем, да је анексију требало оправдати тим, да Босну-Херцеговину треба анектирати, јер је у опасности сопствено земљиште монархијино.

Него да видимо, шта раде у Босни? (Велика вика: Завршите! Одмакло је време!) Ова оптужница не садржи ни речце о том, као да је Србија изаслала какве агенте. Тврдим, славни саборе, да је то богме **тенденцијозна политичка парница и да оптужују невине људе**.

Тома **Соколи:** Судија ће казати, је су ли невини!

Др. Мих. **Полит Десанчић**: На крају своје интерпелације рекао сам: Sic vos, non vobis. То се даје применити на Угарску. Признајем, да је слога Угарске и Аустрије њихов интерес, али да Угарска свршава ствар трећега, то не држим за умесно. У Бечу тиме хоће да оправдају анексију, да у Хрватској има велеиздајничка парница.

Тома **Соколи**: Доста је већ било! Не спада на ствар!

Др. Мих. **Полит Десанчић**: Ваља успоставити устав у Хрватској. Тâ и хрватско-српска коалиција хоће слогу с Угарском. Великохрвати су у свези са Бечом, са Луегером. Ово није мађарски интерес и већ из саме опрезности не би Угарска смела да проигра симпатију источних народа, народа на Балканском Полуострву. (Вика.)

Тома **Соколи:** Немој дражити!

Др. Мих. **Полит-Десанчић**: Ја сам веран син ове земље. (Владинци живо поричу. Председник звони.) Овамо онамо је 50 година, од како сам увек за то, да буде слоге како са народностима, тако и са Хрватском и источном народима. (Непрестана вика.) Не примам одговор г. министра председника. (Одобравање код хрватских делегата и народносних посланика, од којих многи поздрављају говорника. — Кошутовци вичу на то: Знали смо унапред!)

ЗАПЛЕТИ НА БАЛКАНСКОМ ПОЛУОСТРВУ.

До данас је немачка штампа у Немачкој једнодушно одобравала политику г. Ерентала и свом снагом се обарала на обе српске државе на Балканском Полуострву. Али од неког доба и на Спреви почиње да дува други ветар. На велико негодовање г. Ерентала и на велики страх берзанских спекуланата, један од највећих и најраспрострањенијих немачких листова: „Берлинер Тагеблат" пише ово:

„У аустро-угарском министарству иностраних дела однос према Србији сматрају таквим, да се не може одржати. Аустро-Угарска не може држати у Босни стално велику војску само за то, да српске државе држи у шаху. Аустро-Угарска ће, дакле, захтевати, да Србија и Црна Гора даду одређене гарантије о својим мирним намерама, иначе би дошле у критичан положај."

Услед тог писања веома је огорчена она бечка и будимпештанска штампа, која је у служби Ерентало-ве балканске политике. И наравно, налазе, да је „Берлинер Тагеблат" горње своје разлагање добио из „српског извора".

Крвопролиће о Богојављењу у Добоју.

Прашка „Бохемија" јавља из Добоја у Босни ово:

»О српско-православном Богојављењу ваљало је уапсити једног Србина сељака, јер је увредио владара. Полицај је замолио војничку помоћ и са 10 војника пројури за сељаком, који је побегао. Сељак је са више њих бегао друмом. Кад их гониоци стигоше, тргоше сељаци ножеве и бранили су се против уапшења. Полицаја самртно ранише. Војници обореним бајонетима пођу на сељаке, обезоружају их и окују у ланце. Код једног Србина нађоше лимену кутију, напуњену експлозивном материјом. Убијени полицај је муслиманин. У Добоју је то већ трећи полицај, кога су Срби убили«.

Одговорност за то, да ли је то све баш тако било, остављамо прашком листу.

Монархијина погодба с Турском.

Лондонском „Тајмсу" јављају из Цариграда: Још није стигао одговор Аустро-Угарске на турски записнички нацрт, али из потпуно поуздана извора јављају, да Аустро-Угарска приговара само оној тачци, која бошњачке муслимане у верском погледу и у будуће подређује цариградском шејк-ул-исламу, врховној поглавици целе муслиманске вере. Аустро-Угарска опет за то иште, да римокатолички Арнаути и даље остану под њеним протекторатом.

Бугарско-турска распра.

„Берлинер Тагеблату" јављају из Цариграда, да ратни министар турски непрестано шаље војску и ратни материјал на границу Бугарске. Млађи турски официри горе од жеље, да Турска зарати на Бугарску.

Из Софије јављају:

Бугарска војска је без икаква инцидента посела важне пограничне тачке: Мало Градиште, Јеврем, Орехово, Доњи Главањак, Турско Поље, Долњу Ресковицу, Пелаји, Рахово и Хан Обаш. И близу Дубнице појачали су војску. Учињене су све припреме за мобилизацију 3. балканске дивизије. Чује се, да су и резервисте 7. рилске дивизије позвати на тронедељну војну вежбу.

Даље јављају из Софије, да су бугарске трупе истурене према Херманлију, Трнову-Шејнову и граници, а да су Турци добили појачања из правца Крџалије.

Бугарске и грчке чете у Македонији.

Како из Солуна јављају, бугарске коловође Сандански и Паница раде на организацији нових чета. Солунска полиција је упућена, да на обојицу строго пази.

Многи млади Крићани отпутовали су у Грчку, да се придруже грчким четама, које хоће да продру у битољски вилајет.

И Румунија против Ерентало ве политике.

У Румунији је отпочео озбиљан покрет против Аустрије и њене политике на Балканском Полуострву. Како румунски листови јављају, краљ Карол, под притиском румунског јавног мњења, почео је да пагиње на страну аустријских противника.

ОПТУЖНИЦА

против Срба, уапшених у Хрватској због тобожње велеиздаје.

(Наставак.)

Поједини пак чланови тих организација су изравно, како ће се то ниже потанко извести, чинили битно сугласне изјаве у смислу: »ми радимо на том, да се Аустрија потрга и да се отцепимо од Угарске те припојимо краљевини Србији (види Глина, Вргинмост, Топуско, Црквени бок, Ђулавес, Окуђани, Стара Градишка).

По свему тому, у савезу са чињеницом, да су скоро све особе, које су тешко компромитиране са свог засебног пропагандског рада, чланови тих извршних одбора српске самосталне странке, мора се разложно закључити, да су баш те организације узрочници горе описаних појава, који се јављају баш у доба њихова оснутка, — надаље, да су те организације настале савезно са »Словенским Југом« у Београду и да су у свези са тим друштвом, које иде за сврхом, коју су истакли, како је горе речено, и поједини чланови тих организација, а којега друштва су најугледнији и најагилнији чланови били у особном додиру са тим организацијама (види истакнуто горе гледе Милана Прибићевића и др.) сврхом, која је нашла израза у бањалучкој »Српској Ријечи« (Међер Акурти не зна ни имена

листу. Није »Српска Ријеч« него »Отаџбина«! — Ур. »Бр.«) и бањалучкој велеиздајничкој афери, која је сврха морала већ пре те афере бити далеко и у ширим масама популаризована, кад је, како је сведок А. Шпицер у Ст. Градишки (дбр. Ц—I 13) већ пре, него је односни велеиздајнички чланак у »Српској Ријечи« осванув, Никола Маглица, припрости слуга Стеве Кнежевића из Бос. Градишке, у дућану тога сведока пред њим и матером му казао: »смрди барут, пуцаће бомбе«, и кад је, као сведок Драгутин Чурић (дбр. Ц—I—25), пред њим сељак Петар Сулић из Ускока говорио, да ће бити буне, у наше крајеве доћи из Србије усташе и оружје, — сврхом, која је према исповести окривљеног Раде Малобабића установљена »потргање Аустрије и отргнуће ових краљевина из њихове државне свезе«, ради које сврхе је по исповести реченог окривљеника и ширен у народу спис »Револуцијонарна борба« са чланком о раздеоби »Аустрије«.

Сврха се та разабире већ у том, што се је, како се изводи из преписа записника, извађених из истраге проти Јовану Мирковићу (дбр. Ц—а 3, б—3, д—3, д—3, 3—3) очито већ и у нашу војску ширило растројно деловање, да не би наша војска за случај рата са Србијом и Италијом пуцала на Србе, тако, да се већ десило, како то потврђује сведок Антун Девић (дбр. Ц. VI. 4), да и активни војници у униформи говоре »да ће, ако би дошло до рата са Србијом, окренути Аустрији леђа и туђи наше људе«.

Зато се и мора рећи, да су те организације, јављале се оне ма под којим именом, не само агитацијони одбори за свесрпску пропаганду, које је г. 1908. истицао у броју 72. »Србобрана« умировљени српски официр и новинар Дамјан Дамјановић, него и организације револуцијонарне.

Док су те организације већ биле на делу, стало се у Београду у »Словенском Југу« мислити на то, како да се што сходније удеси и изведе јур провађани револуцијонарни рад, па се за то већ од почетка године 1907. стало радити и у том правцу.

Плод тога рада — код кога су као делегати из краљевина Хрватске и Славоније суделовали Валеријан и Адам Прибићевић, те Милан Прибићевић, прем тада већ српски официр, лице, које је, како је већ горе изнесено, путовало по овим земљама већ од године 1905. у сврхе револуцијонарне организације, савезно раду »Словенскога Југа« у Београду, — све одлични чланови српске самосталне странке — а на који рад је пристао и народни заступник Буде Будисављевић — био је »израдба привременог статута организације у цељи ослобођења јужних Словена« (Словенаца, Хрвата и Срба).

Тај статут приопћен у факсимилу, приложеном брошури »Финале« (дбр. А—а—4) писан је власторучно по Милану Прибићевићу, којега аутентичност рукописа доказује се изворним рукописима Милана Прибићевића, прибављеним од нашег ратног министарства (дбр. А. ц. д. е.—30) те листом истога пронађеним код окривљеног Ђорђа Ђурића (дбр. ц—352).

Осим тога има се сматрати плодом горњег рада »одлука« Адама Прибићевића, да по савету са »нашим капоњама«, што су очито могли бити само народни заступници српске самосталне странке у Загребу или њезин централни одбор, пође у Америку, да тамо оснује по смислу тога штатута револуцијонарну експозитуру, о којој говори и он сам у свом, по њему признатом, писму, управљеном на Ђорђа Настића, које писмо је у факсимилу приложено брошири »Финале«.

(Свршиће се.)

Политички преглед.

— Независна странка код Кошута. Јуче се чланови независне странке скупили у кулоарима саборнице па су оданде корпоративно — њих до стотина — под предвођењем Лауша Мерејија отишли у Грешемову палату у стан Лауша Кошута. Мереји је у име странке изразио Кошуту потпуно поверење Кошут је одговорио а рекао је међу осталим, како се ради на том да се раздвоје он и Јуст. То неће бити Он је — рече Кошут сам за себе — човек дела а такав човек не сме много говорити. Он гледа, да се програм независне странке оствари у пуној мери. Неки су ради да расцрпте странку, али у том не ће успети, ако је независна странка сагласна у томе, да ваља створити самосталну банку.

ВЕСТИ ИЗ МЕСТА И ИЗ НАРОДА.

Нови Сад, 16. јануара 1909.

— Радничка забава у Новом Саду. Стручни савет удружених радника у Новом Саду приређује прексутра у недељу. 18. (31.) о. м., у радничком дому у улици Хаџића-Светића бр. 13. забаву са дилетантским приказом и игранком. Дилетанти ће приказати једночину шалу Гезе Лампертија с натписом: »Дођоше хусари!« Декламоваће се и Ђулајијева балада »Покајница« у српском преводу Благоја Бранчића.

— † Мита Калић. Из Сомбора добисмо овај час тужни глас, да је онде јуче после дужег тешка боловања у 62. години свог века преминуо умировљени професор сомборске учитељске школе и одлични српски књижевник Мита Калић, О покојнику, кога оплакује стара мати, ћерка, љуба и три сестре, донећемо у једном од идућих бројева опширан некролог. За сад, под утиском тужне вести, кличемо: Слава Мити Калићу и вечан му спомен!

— Проширење железничке станице у Ср. Карловцима. Из Ср. Карловаца јављају »Сремским Новинама«: Патријарх Лукијан затражио је код управе државних железница, да се на железничкој станици у Ср. Карловцима прошире просторије са посебним одељењем за I. класу те је потреби и удовољено, и по дозволи времена отпочеће се са изградњом проширења.

— Како се суди у Босни. Ономад је пред сарајевским судом била главна расправа против одговорног уредника сарајевске »Српске Ријечи« Југовића и сарадника Ш. Омчикуса, а због чланка: »Разговор са Спалајковићем«, који је од речи до речи, без икаква коментара, преведен из полуслужбеног листа угарске владе »Пестер Лојда«. После спроведене расправе **осуђен** је **Омчикус на једну годину тешке тамнице** и после издржане казне на прогонство из Босне и Херцеговине, а **Југовић на 7 месеци тешке тамнице.**

Тако се, ето, суди у Босни!

Због те нечувене пресуде је у угарском сабору интерпелирао делегат Шурмин, а и сам »П. Лојд« је ту пресуду жигосао.

— Убиство а не самоубиство. Јавили смо, да су код хана Подвагања на друму на Бело Брдо код Вишеграда (у Босни) нађена убијена два војника 86. пешачке пуковније и то пешаци Кафка и Бибер. Службено се јавља, да ту предлежи самоубиство. Пешак Кафка је убио најпре свога друга, а онда самог себе. — Данас јављају, да су ова два војника пала у бој са једном непознатом патролом, коју су у ноћи срелли. Поговара се, да су ови војници убијени од српских усташких чласника, који су били прешли границу из Новопазарског санџака. Војници су имали додуше празне пушке, али је комисија установила, да су ране у мртвим телесима проузроковали пројектили туђих пушака.

— Светосавске беседе у овостраном Српству. На дан светог Саве приређене су биле беседе још: у Ковину, где је предавао ондашњи одветник г. др. Милан Божески и где је приказана жива слика »Српске гусле«, и у Земуну, где је писац »Голготе« Миливој Ст. Предић и из Београда певао пролог из Леонкаваловиих »I pagliacci«.

НОВОСТИ СА СТРАНЕ.

— Силесија парница против румунског листа. Румунски лист »Gazeta Transilvaniei«, који постоји већ седамдесет г. година, издао је свечан број, за који су најодличнији Румуни написали чланке. У већини тих чланака је марошвашархељско државно одветништво назрело драженье против угарске државе, те је против власника тих новина Аурела Мурешана дигло парницу Истражни судија је прреслушао Мурешана, па га је ставио под оптужбу. Против те одлуке је Мурешан поднео рекурз, доказујући, да инкриминисани чланци садрже само историјске преминисценције. Један од тих чланака написао је председник румунске народносне странке Ђорђе Пап де Базешти.

— Експлозија. У палати угарског министра унутрашњих послова грофа Јулија Андрашија у Будимпешти чистили су јуче слуге петролеумом замрзнути канал. Нагомилани гасови наједаред експлодираше. У првом су спрату поразбијани сви прозори. Нико није озлеђен.

НОВИЈЕ.

Будимпешта, 15. јануара. Гаврило Угрон је жестоко напао Јуста, што је у банковном питању ишао круни, а странка га није овластила на то. Због тога се ради на том, да Угрона избаце из Кошутове странке.

Петроград, 15. јануара. „Рѣчь“ дознаје из поуздана извора, да ће руски посланик у Техерану Хартвиг бити именован за посланика у Бриселу.

Атина, 15. јануара. Министар-председник Теотокис је изјавио, да ће се одмах, чим се реши критско питање, па ма како испало, повући у приватан живот.

ТЕЛЕГРАМИ
уредништву »БРАНИКА«.

Имунитет дра Полита-Десанчића.

Будимпешта, 15. јануара. Имунитетни одбор заступничке куће закључио је, да сабору предложи, да се посланик др. Полит **не изда** суду. (Г. нар. посланика дра Полита-Десанчића је тужио суду због „клевете“ познати „човек историјског ножа“, због једног чланка, што га је др. Полит-Десанчић написао о њему у „П. Лојду“.— Ур. „Бр.“)

Лом у Кошутовој странци.

Будимпешта, 16. јануара. У клубу Кошутове странке било је синоћ живо. Сви оштро осуђују Угронов напад на Јуста. Скорим ће обе владе отпочети преговоре о банци.

Будимпешта, 16. јануара. Листови сумњају, да ли ће Кошутова странка, ако се од ње отцепе уставна и пучка странка, моћи углавити сталан владавински програм са круном.

Повлачи се!

Будимпешта, 16. јануара. Председник заступничке куће Јуст побија „Трибунину“ вест, да је румунским посланицима рекао, да се Мађари треба да измире с народностима.

Векерлов одговор на Политову интерпелацију.

Загреб, 16. јануара. Одговор министра-председника Векерла на интерпелацију нар. посланика дра Полита поразио (??) је хрватско-српску коалицију, јер се из њега види потпуна сагласност мађарске владе с хрватском владом у погледу „велеиздајничке“ парнице.

Догађаји на Балкану.

Беч, 16. јануара. Запетост између Турске и Бугарске истина траје, али дипломате мисле, да неће доћи до ратног заплета.

Пад барона Ерентала?

Берлин, 16. јануара. Аустро-угарски амбасадор у Петрограду гроф Берхтолд ће доћи овамо од недеље у нарочитој мисији. Говори се, да ће Берхтолд на место Еренталово бити наименован за министра иностраних дела те да он зближи Аустро Угарску и Русију.

Сукоб републике Чили и Перу.

Валпараизо, 16. јануара. Чиленска ескадра добила је заповест, да из Магељанова пролаза отплови на север. То значи прекид дипломатских односа с републиком Перу.

Револуција у Перзији.

Техеран, 16. јануара. На југу Перзије избили су озбиљни немири. На много места пљачкају и убијају.

Трговина.

НОВОСАДСКА ПИЈАЦА

ИЗВЕШТАЈ

16. (29.) јануара 1909.

Нова пшеница I. каквоће	К	12·50—·—
Нова пшеница II. каквоће	„	12·20—·—
Зоб — — — — —	„	7·80—·—
Јечам — — — —	„	7·80—·—
Кукуруз окрњен (нови)	„	6·50—·—

све од 50 кила.

Управник: **Др. Мих. Полит-Десанчић.**
Одговорни уредник: **Јанко Перић.**

ОГЛАСИ.

Госпођица

жели да даје приватне часове из француског и немачког језика.

Обавештаја даје књижара Хергерова у Новом Саду.
31 1—1

ТРАЖИМ МЕСТО

за виноградара.

Ступити могу одмах.

Упитати код администрације »Браника«.
30 1-3

Новоотворено стовариште разноврсног собног и канцеларијског

НАМЕШТАЈА

фабрике столарских производа

ВУКОВИЋ д. д.

налази се: *Budapest IV. Váczi utca 63.*

Укусна солидна израда

644 18—24 **умерене цене.**

Примам на машини

штрикање и потштрикавање

ЧАРАПА

по умереној цени.

J. Пандуровић,

6 6— Кошутова улица бр. 25. врата 9.

ЧУДО ОД БУКВАРА!

Чим узме овај Буквар у руке било младо, било старо одмах уме и да чита и да пише.

Ко пошаље 35 потура добије га са плаћеном поштарином.

Ульма (Ulma Temes. м.)

Љубомир Јовановић
управитељ и учитељ.

865 19-20

Онима који желе научити коректно

у тамбуре свирати

било појединцима или целим зборовима, препоручујем се као

практичан учитељ.

Исто тако дајем часове на мандолини и и на модерној прим тамбурици.

Андрија Мудрох
Голубија улица број 8.

20 2—3 **Н. Сад.**

ПРЕДАЈА ТРГОВИНЕ.

Услед порушеног здравља предаје се на гласу

шпецерајска, колонијална и боје трговина

у вароши, највећем српском месту у Банату, уз повољне услове. Озбиљни купци нека се изволе код администрације овог листа упитати, под знаком „Будућност.“ 29 (2-3)

ПОЗИВ
НА
III. редовну главну скупштину
СРПСКЕ ИНЂИЈСКЕ ШТЕДИОНИЦЕ
као задруге

која ће се одржати у понедељак 2. (15.) фебруара 1909.
у 3 сата после подне
У ЗАВОДСКИМ ПРОСТОРИЈАМА.

ДНЕВНИ РЕД:

1. Оверење присутних честичара.
2. Извештај управе о раду и поднашање билансије и закључних рачуна.
3. Извештај надзорног одбора.
4. Предлог управе о подели чистог добитка.
5. Давање разрешнице управи и надзорном одбору.
6. Избор 4 члана управе.
7. Избор надзорног одбора.
8. Избор 3 члана за оверење скупштинског записника.

У Инђији, 27. јануара 1909.

УПРАВА.

ИМЕТАК **Рачун изравнања на дан 31. децембра 1908.** ДУГОВИ

	К	п.		К	п.
Готовина	6010	17	Честичарска главница I. кола	45792	—
Менице	309276	—	Штедионички улози	43910	01
Вредносни папири	7500	—	Менице у ресконту	250055	—
Предујам на честице	2180	—	Делимак I. кола	5081	—
Инвентар	137	56	Резервни фонд	800	—
Разни дужници	28140	57	Брисане честице I. кола	436	—
			Транзиторне поште	846	36
			Разни веровници	71	88
			Чист добитак	6252	05
	353244	30		353244	30

РАСХОДИ **Рачун губитка и добитка.** ПРИХОДИ

	К	п.		К	п.
Станарина	396	—	Приходи од вредн. папира	500	—
Порез	304	37	Камата од еск. меница	25561	99
Општински намет	322	38	„ у тек. рачуну	566	94
Камата у ресконту	17847	12	„ од предујмова	139	—
„ на штедионичке улоге	2215	83	Банкпровизија	5219	99
Доходарина на % улога	221	58			
Плате	1800	—			
Транзиторне камате	846	36			
Административни трошкови, огрев, осветљење, осигурање, поштарина и др.	1782	23			
Чист добитак	6252	05			
	31987	92		31987	92

У Инђији, 31. децембра 1908.

УПРАВА:

Васа Адамовић. с. р. потпредседник. Радослав Марковић, с. р. председник. Веселин Цигурски с. р. књиговођа.
Никола Поповић, с. р. Милан Калиновић, с. р. Милан Француски, с. р.
Никола Јовановић, с. р. Др. Стеван Тишма, с. р. Светозар Дујановић, с. р.
Душан Андреовић, с. р. Сава Адамов, с. р.

Са главним и споредним књигама сравнили и у реду нашли.

НАДЗОРНИ ОДБОР: 32 1—1

Панта Мишић, с. р. Марко Мићић, с. р. Божидар Ненадовић, с. р.

ПОЗИВ.

Српска Штедионица као задруга у Ст. Сивцу
држаће
15. (2.) фебруара 1909. год. у 2 сата после подне
у српској школи
VIII. редовну главну скупштину
на коју се п. н. чланови*) учтиво позивају.

Предмети:

1. Извештај управе о раду штедионице у прошлој години и предлог о подели чисте добити.
2. Поднашање годишњег рачуна (билансије).
3. Извештај надзорног одбора.
4. Давање разрешнице управном и надзорном одбору.
5. Предлог управе о повишењу књиговођине плате.
6. Избор 4 члана управног одбора.
7. Избор надзорног одбора.
8. Евентуални предлози.
9. Избор 5 чланова за оверовљење скупштинског записника.

УПРАВА.

*) Као улазница на главну скупштину, по 45. §. наших правила служи чл. књижица.

Актива **Рачун изравнања за 31. децембар 1908.** Пасива

Благајница		4 669	42	Честице:			
Менице		344316	—	I. кола	17·50		
Обвезнице		37.482	50	II. кола	36.322·—		
Предујам на чест.				III. кола	38 605·50	74.945	—
II. кола	7.192·—			Брисане честице		567	50
Предујам на чест.				Стални резервни фонд		9.862	92
III. кола	4.564·—	11.756	—	дивиден. I. кола	92 06		
Потраживања код новч. завода		1 324	62	„ II. „	9.325·66		
Потраживања по тек. рачуну		15.086	31	„ III. „	1.309 95	10.727	67
Биљеговина		387	42	Штедионички улози		262946	55
Пословне књиге		634	28	Ресконт		41.380	—
Намештај по одбитку		535	36	Дуговање по тек. рачуну		108	47
				Биљеговина		17	58
				Чиста добит		15.636	22
		416191	91			416191	91

Губитак **Рачун губитка и добитка за 31. децембар 1908.** Добитак

Камате:				Пренос од 1907. године		7	11
Исплаћена кам. на штед. улоге	873·78			**Камате:**			
Углавничена кам. на штед. улоге	11.724·32			Камате на ескопт. менице	27.321·36		
Камата на ресконт менице	2 699·90	15.298	—	Камате на обвез.	3.962·51		
Порез:				„ „ предуј.	958·34	32.242	21
10% пореза на углавн. % штед. улога	626·79			Банкпровизија		4.144	56
државни, општин. порез, друмарина и коморна пристојба	2.163·11	2.789	90	Писарина		267	70
Плата		1.717	—	Закаснине		48	05
Станарина		180	—				
Интабулацијона пристојба		94	18				
Трошак и поштарина		705	71				
Отпис		288	62				
Чиста добит		15.636	22				
		36.709	63			36.709	63

Ст. Сивац, 31. децембра 1908.

Милош Рајић с. р. председник. За књиговодство: Веселин Цуцин.

УПРАВА:

Живко Пеин с. р., Радован Пеин с. р., Новак Калић с. р., Душан Теодоровић с. р., Ђука Рашковић с. р., Сава Амицић с. р., Рада Верац с. р., Тадија Влашкалић с. р., Рада Ђурић с. р., Рада Сава Пеин с. р., Лазар Сацаков с. р.

Горњу билансију прегледали, с главном, споредним књигама и инвентарима сравнили и за исправно нашли.

Ст. Сивац, 24 јануара 1909. 33 1-1

НАДЗОРНИ ОДБОР:

Душан С. Пејић с. р. председник, Миливој Лесковац с. р., Милан Бикицки с. р., Петар Плавшић с. р, Шандор Пеин с. р.

Власник и издавалац: деоничарско друштво »Браник«.

Штампарија деоничарског друштва »Браника«